

ŽENIJNÍ ZABEZPEČENÍ DRUHŮ VOJSK

Ničivé účinky jaderných úderů, vysoká motorizace jednotek a jejich vycvičenost umožňují jim vést bojovou činnost v obtížných bojových, terénních i povětrnostních podmínkách a řešit bojové úkoly komplexně již od nejnižších organizačních stupňů. Jednou z podmínek, že tyto úkoly budou řešeny úspěšně, je i včasné rozpracování a realizace ženijních opatření.

Vždy v minulosti a v současné době tím naléhavěji je potřeba používat ženijní jednotky na vysoce složité a technicky náročné úkoly ženijního zabezpečení. To se nutně odráží i v požadavku, aby jednoduché a méně náročné úkoly si zabezpečovaly jednotky a útvary druhů vojsk vlastními silami.

V některých fázích bojové činnosti a situacích na bojišti mohou včasné a účinné ženijní opatření mít značný i rozhodující vliv na konečný výsledek boje.

Je nesporné, že nové faktory vedení ozbrojeného zápasu ve svých důsledcích způsobí vzrůst významu ženijního zabezpečení a to zejména úkolů druhů vojsk.

Důležitým znakem ženijních opatření jednotek druhů vojsk je, že jsou neoddelitelnou a přímou součástí jejich bojové činnosti. Opomenutí nebo nedůslednost ženijních opatření má za následek narušení, ztížení nebo i znemožnění splnění úkolů vyplývajících z poslání jednotli-

vých druhů vojsk. Náplň úkolů ženijního zabezpečení se mění podle druhů bojové činnosti, terénních a povětrnostních podmínek a rázu činnosti nepřítele.

V útočném boji musí vojska položit důraz zejména na plnění těch úkolů ženijního zabezpečení, jejichž realizaci dosahují vysokého tempa bojové činnosti, zdolání obranných postavení nepřítele a rychlého překonání zátarasů i přirozených překážek.

Při přechodu do obrany je potřebné hlavní úsilí ženijního zabezpečení položit na účinné využití obranných a ochranných vlastností terénu, jeho rychlou a efektivní úpravu s cílem vytvořit výhodné podmínky k ničení nepřítele a zmaření jeho útoku a přitom dosáhnout maximálních ukazatelů k uchránění bojeschopnosti svých sil a prostředků před jadernými údery protivníka.

Při přesunech hlavní pozornost ženijních opatření zaměříme na zabezpečení nařízené rychlosti přesunu a na ochranu přesunujících se vojsk před účinky JŮ a letectva. Organizovat průběžně plnění úkolů ženijního zabezpečení je povinností organických velitelů a ženijních náčelníků. Vojska jsou vybavena nezbytnou ženijní technikou a materiálem, aby mohla splnit ženijní opatření. Základním předpokladem úspěšného plnění ženijních úkolů druhů vojsk je účinný výcvik vojsk, zejména záloh.

Úkoly ženijního zabezpečení motostřeleckých a tankových jednotek v hlavních druzích bojové činnosti

Motostřelecké a tankové jednotky jsou nejpočetnějším druhem vojska, který je jedním z hlavních prvků vedení bojové činnosti. Vzhledem k úkolům a technickému vybavení musí být motostřelecké vojsko schopno plnit úkoly v těch nejrušnějších podmínkách. Je přirozené, že veškerou jeho činnost trvale prolínají i nutné úkoly ženijního zabezpečení.

V **útočném boji** můžeme ženijní opatření motostřeleckých a tankových jednotek rozdělit do tří skupin:

A. opatření k zabezpečení vysokého tempa,

B. opatření ke zpomalení a zastavení nepřátelských protiztečí a protiúderů,

C. opatření k ochraně vojsk před účinky JÜ, dělostřeleckých palb a činnosti nepřátelského letectva.

K plnění jednotlivých úkolů ve všech skupinách jsou motostřelecké a tankové jednotky vybaveny potřebným ženijním materiálem. Je to zejména ženijní nářadí, trhaviny a speciální nálože, PT miny, masky a soupravy maskovacích nátěrů, vytyčovací prostředky, prostředky pro filtraci a zásobování vodou a další. Způsobilost plnit některé úkoly ženijního zabezpečení je dána již technickými vlastnostmi jejich bojové techniky — OT, zejména při překonávání vodních překážek, rozbahněných prostorů apod. Před plněním konkrétních bojových úkolů mohou být vybaveny dalším potřebným materiálem nebo si připravují pomocné improvizované prostředky.

Tankové jednotky jsou mimo to vybaveny dozerovou radlicí BTU, mechanickým a výbušným odminovačem.

A. Ženijní opatření k zabezpečení vysokého tempa pozůstávají v plnění těchto úkolů:

- ženijní průzkum,
- udržování postupových os,
- odstraňování stromových závalů v lesních komplexech a překonávání závalů a rozbořených budov v obydlených místech,
- překonávání vodních překážek násilným přechodem,
- překonávání výbušných a nevýbušných zátarasů a přirozených překážek (rozbahněné prostory, vysoký sníh apod.),
- účast ve skupinách pro zneškodňování jaderných min,
- zabezpečení dobytého terénu,
- zásobování vodou

Ženijní průzkum vedou všechny prvky systému vševojskového průzkumu, zejména bojové průzkumné hlídky rot a praporů a průzkumné skupiny pluků. Zaměřují se zvláště na zjištění:

— prostoru a úrovně ženijních opatření nepřítele,

— charakteru a zvláštnosti terénu a jejich vliv na bojovou činnost vlastních vojsk,

— prostorů a druhů zátarasů, stav sjízdnosti postupových os a průchodnost terénu a osad po jaderných úderech nepřítele,

— vhodných prostorů, míst a podmínek pro překonávání vodních překážek.

K udržení sjízdnosti a průchodnosti postupových os organizují motostřelecké a tankové prapory komunikační a odtarasovací skupiny podle skutečné potřeby. Tento prvek zabezpečení pohybu je do bojové sestavy začleněn na čelo hlavních sil praporu. V boji postupuje po stanovené ose na určeném směru, odstraňuje překážky a nevýbušné zátarasy, vykonává menší a nenáročnou úpravu komunikačních objektů, brodů, zpevňování rozbahněných úseků pomocí hatí a vytyčuje upravenou osu na postupu. Hlavní metodou její činnosti je vyhledávání vhodných objížděk, rychlé pronikání na určeném směru, bez zbytečného zdržování se s časově náročnými úpravami. Výbušné zátarasy překonávají tankové jednotky s využitím mechanických a výbušných odminovacích zařízení MOV a VÖ.

Závaly v lesních prostorech odstraňují motostřelecké jednotky rozdělováním kmenů na krátké části pomocí pil nebo trhavin a jejich odtahem do stran s využitím OT nebo vyprošťovacích vozidel. Tento úkol plní jen tehdy, není-li jiných možností, např. jsou-li přímo v závalech prostoru po JÜ nepřítele nebo plní úkol jako součást ZÜO k vyproštění jiné jednotky. Tankové jednotky používají k odstraňování lesních závalů dozerové radlice BTU.

Násilné přechody vodních překážek je jeden z nejnáročnějších úkolů ženijního zabezpečení, které plní motostřelecké jednotky vlastními silami. Musí být schopny vést průzkum vodních překážek, určit nejvhodnější místa pro zřízení přepravišť, upravit přístupy k překážce, vjezdy a vjezdy z vody, organizovat záchrannou službu a samostatně organizovat a řídit provoz na přepravišti jako celek. Na měl-

kých řekách organizují brodová přepraviště. Motostřelecké jednotky jsou pravidelně úkolovány k zachvacení přeprav, k urychlení své vlastní přepravy i přepravy dalších vojsk. Tankové jednotky překračují řeky broděním nebo podvodní přepravou.

Novým úkolem v oblasti ženiiního zabezpečení je účast motostřeleckých jednotek při překonávání pásem jaderných minových polí. Jejich účast se projevuje zejména na úseku průzkumu, kdy průzkumné prvky motostřeleckých a tankových jednotek jsou nejčastějším zdrojem upřesňujících zpráv o umístění jaderných min v terénu. Jsou trvalou součástí bojové sestavy SZJM a na jejich správné zabezpečující činnosti do značné míry závisí úspěch skupiny jako celku.

Důležitým úkolem ženiiního zabezpečení motostřeleckých a tankových jednotek je i spoluúčast na zabezpečení dobytého terénu. Jde o ženiiní úpravu terénu, ale i případnou výpomoc při zřizování výbušných protitankových zátarasů a zvláště připravených motostřeleckých rot.

Vševojskové jednotky se samy zaslouží vodou s využitím úpravny vody ÚV-2000, která svojí kapacitou plně kryje potřeby stupně prapor.

B. Ženiiní opatření k odrazení nepřátelských protiztečí a protiúderů pozůstávají v plnění těchto úkolů:

- ve vhodném výběru a využití výhodných terénních čar a terénních předmětů k obraně,

- v rychlé ženiiní úpravě terénu a přizpůsobování terénních předmětů k boji,

- ve vedení zatarasovacích prací před bojovou sestavou vojsk odrážejících protizteč a v její hloubce.

Odrazení protizteče nebo protiúderu protivníka je zákonitým jevem každé útočné činnosti.

Úspěch při odrazení protizteče dosahujeme v prvé řadě vhodným výběrem terénních čar a prostoru, který při nenáročném úpravě dává dobré předpoklady k pozorování, vedení palby, přinutí protivníka ke zpomalení tempa protizteče, poskytoval ochranu proti důsledkům JÚ i klasických prostředků, umožňoval skrytý manévry 2. sledů a záloh a měl dostatečnou maskovací kapacitu.

Tyto požadované parametry musí vševojskové jednotky zvyšovat rychlou ženiiní úpravou terénu, zejména k ochraně živé síly a bojové techniky. Zvláštní pozornost musíme věnovat jednoduché, ale účinné úpravě velitelských stanovišť i nej-

nižších stupňů velení. Při plnění těchto úkolů musí motostřelecké a tankové jednotky využít terénních předmětů, staveb i polních objektů vybudovaných dříve nepřítelem.

Motostřelecké jednotky mohou spolupůsobit při zatarasovacích pracích před vlastní bojovou sestavou i v hloubce. Půjde převážně o nevýbušné zátarasy, zvláště stromové zátarasy, závaly a barikády s použitím materiálu z místa apod. Mohou však spolupůsobit i na zřizování výbušných zátarasů v součinnosti s ženiiními jednotkami. K tomuto úkolu můžeme použít speciálně připravených motostřeleckých rot. Jsou schopny položit 500 m PT minového pole za 10 hodin.

C. Ženiiní opatření k ochraně vojsk před účinky JÚ, dělostřeleckých palb a činnosti nepřátelského letectva pozůstávají v plnění těchto úkolů:

- z využití přirozených ochranných vlastností terénu a staveb,

- z úpravy ochranných objektů vybudovaných dříve vlastními vojsky i nepřítelem,

- z ženiiní úpravy terénu,

- z komplexu maskovacích opatření.

Vševojskové jednotky musí využívat tvárnosti terénu z hlediska jeho ochranných vlastností proti všem složkám ničivých účinků jaderných úderů, zejména světelného záření a tlakové vlny. Musí vyhledávat přirozené zářezy v terénu, písčiny, lomy a jiné terénní tvary, stejně tak plně využít všech druhů opevnovacích objektů, které se na bojišti vyskytují z dřívější bojové činnosti.

Terén si upravují motostřelecké jednotky nepřetržitě ve všech fázích útočné činnosti. V období dynamických akcí bude úprava minimální, ve statictějších obdobích nebo za bojových přestávek musí být uskutečňována bez prodlení s maximální intenzitou tak, aby v nejkratší době skýtala alespoň ochranu živé síly a bojové techniky. Tankové jednotky maximálně využívají výkonnosti dozerových radlic BTU.

Nedílnou součástí ochrany vojsk, zejména před činností letectva, je komplex maskovacích opatření. Při jejich uskutečňování využívají vševojskové jednotky všech jeho jim dostupných složek, to je maskovacích vlastností terénu, využití přirozených masek, maskování přírodními materiály, maskovací techniky předepsanými maskami i používáním deformacích nátěrů. Maskovací opatření musí být nepřetržitá, s ohledem na tvárnost terénu a jeho fón, na roční dobu, s vysokou

kázní a důsledností. Maskovací opatření realizují jednotliví bojovníci, obsluhy a osádky bojové techniky.

Uvedená opatření ženíjního zabezpečení mají velký význam pro zachování bojeschopnosti jednotek a jsou důležitou podmínkou k úspěšnému vedení útočné činnosti.

V obranném boji můžeme ženíjní opatření motostřeleckých a tankových jednotek rozdělit do tří skupin:

A. opatření ke zpomalení, zastavení a zmaření útoku protivníka,

B. opatření k zabezpečení aktivity obrany, zejména protiztečí,

C. opatření k ochraně vojsk a zachování bojeschopnosti.

Řada úkolů ženíjního zabezpečení v bojových jednotkách v obraně jsou v podstatě určitou obměnou ženíjních opatření z útočné činnosti. Proto při jejich rozboru upozorním pouze na ty, které svým charakterem nebo sledovaným cílem jsou odlišné.

A. Ženíjní opatření ke zpomalení, zastavení a zmaření útoku protivníka jsem rozebral z části v předcházejících statcích. Při plnění obranných úkolů dlouhodobějšího charakteru půjde zejména o prohloubení těchto opatření a o zvýšení jejich účinnosti, zvláště zvýšení hustoty zátarasů na přístupech k přednímu kraji a na něm, dobudování systému zatarasování v hloubce na směrech pravděpodobného úderu protivníka.

B. Jedním z hlavních úkolů prvků efektivnosti obrany je včasná příprava a vedení protiztečí. Motostřelecké a tankové jednotky určené k protizteči uskutěčňují ženíjní opatření:

— ženíjní budování výchozího prostoru k protizteči,

— ženíjní průzkum a úprava os na čáru rozvinutí a na směru plánované protizteče,

— ženíjní úpravu čáry rozvinutí.

Úroveň těchto opatření je závislá na čase, který mají ke splnění jmenovaných úkolů k dispozici. Při dostatku času je žádoucí, aby motostřelecké a tankové jednotky dosáhly maximální stupeň ochrany ve výchozím prostoru k protizteči, např. alespoň z části vybudovaly záložní prostor, a to zejména proto, že budou vyhledávaným cílem JÚ nepřítel. K plnění tohoto úkolu mohou používat i trhaviny, při pečlivém maskování rozhozu zeminy, narušení prostoru a dozerových zařízení tanků.

Cílem průzkumu a úpravy os přesunu je zabezpečit rychlý a překvapivý manévra na čáře rozvinutí. Jeho obsahem je zvláště výběr nejvhodnějších os z hlediska únosnosti, skrytého pohybu a výhodných podmínek k rozvinutí do bojové sestavy. Při dostatku času vedou i průzkum pro bojovou techniku a palebné prostředky.

C. Ženíjní opatření k ochraně vojsk a zachování bojeschopnosti motostřeleckých a tankových jednotek v obraně je jedním z nejdůležitějších úkolů a pozůstává z těchto ženíjních opatření:

— ženíjního vybudování opěrných bodů, rájůnů a postavení,

— ženíjního vybudování záložních zařízení,

— vybudování okopů pro bojová vozidla v opěrných bodech,

— vybudování míst velení.

Hlavní důraz položíme na vybudování hlavních opěrných bodů, rájůnů a postavení. Budovat budeme s maximálním úsilím, ochranná hodnota zařízení musí trvale narůstat. Budujeme ručně, s použitím trhaviny a radlic BTU. V závislosti na pozorovacích možnostech nepřítel může být budování omezeno co do způsobu jen na noční dobu. Současně s budováním je nutné komplexně maskovat.

Záložní zařízení budují vševojskové jednotky při dostatku času. Jejich smyslem je zabezpečit manévrovost obrany. Mají menší odolnost.

Stanoviště pro bojová vozidla budujeme v terénu, který svými vlastnostmi již poskytuje alespoň částečnou ochranu a ukrytí. Účelem tohoto opatření je ochrana bojových vozidel rot a praporů před možným jaderným úderem. Opatření si realizují zpravidla řidiči a zařízení důstojníka, který zná trhavé práce, si hloubí okopy pomocí trhaviny.

Velitelská stanoviště budují motostřelecké a tankové jednotky vlastními silami zpravidla do stupně prapor a to buď v hloubením a zamaskovaném okopu pro velitelská vozidla, nebo umístěním ve stavbě a její úpravou, nebo vybudováním polního objektu.

Náročnější z uvedených opatření zpravidla plní za odborného řízení ženíjních funkcionářů nebo velitelů.

Ženíjní opatření motostřeleckých jednotek v obraně mají svou vysokou důležitost, zejména z hlediska uchování bojeschopnosti vojsk, ztížení pronikání nepřítel a potřebné aktivity obrany. Časové možnosti ženíjního budování obranných rájůnů praporů — viz **tabulka 1 a 2**.

PRAPORNÍ RAJÓN OBRANY mspir
Tabulka 1

Opatření	Poč.	Buduje osob	Potř. DV ručně		Potř. DV při TNT		Časový průběh budování			
			na 1	Celk.	na 1	Celk.	Celk. DV	6	10	12
Okop pro msdr	18	108	1,3	234	2,0	36	270	40		
Pozorovatelna vč	9	27	1,5	13,5			13,5	100 5 h.		
Pozorovatelna vr	3	9	1,7	5,1			5,1	100		
Okopy pro ptč	2	8	1	2,0	1,5	3	3	100		
Okop pro četú RM 130	2	12	1	2,0	6,5	13	15	100		
Prac. okop na PVS vel. p.	1	3	1,7	1,7			1,7	100		
Pohot. úkryt pro 8 osob	8	40	12	96			96			
Obvaziště	1	5	2	2	3,8	3,8	5,8	100		
Okop pro rdst	1	3			5,0	5,0	5,0	60		
Okop pro OT (mimo u msč)	3	12			5,0	15,0	15,0	100		
Okopy pro NA	9	27			5,5	49,5	49,5			
Nakryté pohot. okopy pro živ. síly	20 bm	10	0,5	10			10	100		

PRAPORNÍ RAJÓN OBRANY tpr

Opatření	Poč.	Buduje		Potřeba DV ruč.		Potřeba MH		Potřeba DV + TNT		Celkem DV			
		osob	str.	na 1	Celk.	na 1	Celk.	na 1	Celk.		6	10	12
Okop pro TA ve věžovém	31	3	3BTU			45	8,0				100		
Pozorovatelná vel. prap.	1		1BTU			120	2,0						
Pohotovost, úkryt	31	90		10	310					310	11	17	
Okop pro rdst.	1	3						5,0	5,0	5,0	63		
Okop pro NA (11) + 1 OT	12	36						5,0	66,0	66,0			
Obvaziště	1	5		2	2			3,8	3,8	5,8	100		
Nakryté poh. okopy pro živ. sílu	20 bm	10		0,5	10				10		100		

Tabulka 3

Opatření	Poč.	Buduje		Potřeba DV ručně		Potřeba DV + TNT		Časový průběh budování		
		Osob.	Tech.	na 1	Celk.	na 1	Celk.	Celkem DV	6	10
Okop pro H 122	18	90		32	576			576		15
Okopy pro děl. tahač	18	36				6,4	115,2	115,2		
Stanoviště vel. do	1	3		3	3			3,0	100	
Pozorovatelna vel. bater.	3	6		1,7	5,1			5,1	100	
Pozorovatelna vel. pal. čet	6	6		0,8	4,8			4,8	100	
PŮ pro 8 osob	6	30		12	72			72		
Obvaziště	1	3		2	2	3,8	3,8	5,8	50	
Okop pro OT (3 OT 65) (1 OT 810)	4	8				5,0	20	20	100	
Okopy pro NA	9	18				5,5	49,5	49,5	37	

Obsah úkolů ženijního zabezpečení ostatních druhů vojsk

V potřebném rozsahu musí plnit úkoly ženijního zabezpečení i ostatní druhy vojsk. Některé z nich jsou ve zvláště složité situaci zejména tím, že nemají ve své organizaci žádnou ženijní jednotku ani odborné funkcionáře. To se odráží ve zvýšených požadavcích na organické velitele i vojska.

Raketové jednotky mohou vzhledem k vysoké náročnosti své bojové činnosti plnit jen některé dílčí úkoly ženijního zabezpečení. Hlavní ženijní opatření v jejich prospěch uskutečňují přidělené nebo organické ženijní jednotky nebo je zabezpečuje v rámci ženijních opatření nadřazený stupeň. Úsilí raketových jednotek se zaměřuje zejména na:

- konečnou úpravu okopů pro odpalovací zařízení, vjezdových a výjezdových ramp,

- dokončení ženijní úpravy míst velení a prostředků navedení,

- komplexní maskovací opatření,

- udržování slyšitelnosti komunikací uvnitř prostoru rozmístění pro vnitřní manévry a rychlé opuštění.

K plnění uvedených úkolů mohou raketové jednotky vyčlenit 25–30 % sil ze svých počtů.

Dělostřelecké jednotky a jednotky protivzdušné obrany využívají pro pohyb a manévry os, které upravilo ženijní vojsko. V případě potřeby, na samostatném směru a v nepřítomném terénu, organizují pro průzkum a případnou úpravu os přesunu u oddílů komunikační skupiny s obdobným vybavením jako u motostřeleckého praporu.

Výlučně svými silami budují jednotky dělostřelectva a protivzdušné obrany palebná postavení. Jde o vybudování:

- okopů pro děla,

- ochranných okopů pro obsluhy,

- úkrytů pro pomocnou (měřicí

techniku,

- velitelských stanovišť,

- úkrytů pro tažná vozidla,

- záložní okopy pro děla.

Jednotky dělostřelectva a PVO vyko-

návají ženijní úpravu terénu ručně nebo s použitím trhavin.

K ochraně palebných postavení zřizují vlastními silami ochranná PT minová pole.

Časové možnosti budování palebného postavení dělostřeleckého oddílu H 122 m viz **tabulka 3.**

Týlové jednotky a zařízení se pohybují na bojišti systémem skoků. Toto je výhodné zejména z hlediska možností vytvořit relativně dobré podmínky k ochraně živé síly a materiálu. Na druhé straně někdy i delší časové období po přesunu bojových sledů může znamenat neočekávané překážky na komunikacích, způsobené v daném mezidobí činností nepřítelů.

Týlové jednotky musí zaměřit úsilí ženijního zabezpečení na:

- zabezpečení vlastního přesunu,

- ženijní opatření k ochraně živé síly a materiálu,

- obranu zaujatých prostorů proti výsadbám a diverzní činnosti.

K zabezpečení vlastního pohybu musí týlové jednotky vést ženijní průzkum os přesunu ke zjištění jejich skutečného stavu. Část vozidel je potřebné vybavit výpomocnými prostředky pro překonávání malých překážek, rozbahněných prostorů apod.

Nejdůležitějším úkolem týlových jednotek je uskutečňovat ženijní opatření k ochraně živé síly, techniky a materiálu. Vzhledem k malému počtu pracovníků musí v plnění tohoto úkolu položit hlavní důraz na využití takových terénních tvarů a staveb, které potřebnou míru obrany poskytují. Z ochranných i maskovacích důvodů je výhodné umísťovat týlové jednotky v osadách a používané objekty patřičně upravit.

Týlové jednotky musí zabezpečovat zaujaté prostory proti výsadbám nepřítelů a diverzi. Toto zabezpečují systémem nástražných osvětlovadel a v případě potřeby i položením ochranných protitankových minových polí ke krytí ohroženého směru.

Tendence vývoje posledních let stále ve větší míře přesouvá úkoly ženijního zabezpečení ze speciálních ženijních jednotek na jednotky druhů vojsk. Tento vývoj je zákonitý a lze předpokládat, že se bude dále prohlubovat. Úkoly ženijního zabezpečení jsou přímou součástí bojové činnosti motostřeleckých, tankových, raketových a dalších jednotek druhů vojsk a ve značné míře ovlivňují výsledek jejich bojové činnosti jako celku.

Abychom jim vytvářely podmínky pro úspěšné plnění úkolů ženijního zabezpečení, je potřebné zkvalitňovat jejich materiální a technické ženijní vybavení, jak tomu bylo v posledních letech u motostřeleckých a tankových jednotek. Druhým základním předpokladem je cílevědomé procvičování těchto otázek jak v základním výcviku, tak zejména při taktických zaměstnáních a cvičeních.